

Ouderbetrokkenheid 3.0: samen verantwoordelijk

Community bouwen met ouders

Bij ouderbetrokkenheid wordt vaak gedacht aan de betrokkenheid van ouders bij de schoolontwikkeling van hun kind, maar ouderbetrokkenheid gaat verder dan dat. Ouders kunnen betrokken zijn bij elkaar en elkaars kinderen, met het oog op het welzijn van ieder kind in de groep. Zo bouwt een school een oefenplek, waarin kinderen met elkaar leren samenleven met behulp van het voorbeeldgedrag van volwassenen.

Bert Wiene en **Peter de Vries** zijn beiden consultant bij CPS en houden zich bezig met ouderbetrokkenheid op school

Juist in de kleutergroepen en de andere onderbouwgroepen is het belangrijk om te werken aan de gezamenlijke verantwoordelijkheid die ouders nemen voor de hele klas. Ouderbetrokkenheid gaat over de wijze waarop ouders in de thuissituatie de kinderen ondersteunen bij hun schoolloopbaan. Maar ouderbetrokkenheid gaat ook over een gezamenlijke verantwoordelijkheid van ouders voor het sociale gebeuren in en rond de klas. Dat is de community die ouders samen vormen. Er zijn twee redenen waarom het zo belangrijk is om juist in de kleutergroepen te starten met deze gezamenlijke verantwoordelijkheid. Ouders die hun kinderen voor het eerst naar school brengen, zijn meestal sterk betrokken bij hun kind en bij de situatie op school. Vanuit deze positie is het goed om een basis te leggen voor de rest van de acht schooljaren die volgen.

Ouderbetrokkenheid 3.0

Onder ouderbetrokkenheid wordt de bijdrage van ouders verstaan om het kind goed te laten functioneren in de schoolsituatie. Denk bijvoorbeeld aan het voorlezen thuis, het helpen bij het leren tellen en elke dag vragen hoe het op school ging. Binnen Ouderbetrokkenheid

onderscheiden we drie dimensies (zie het kader 'Ouderbetrokkenheid 1.0, 2.0 en 3.0' onder aan deze pagina). Ouderbetrokkenheid 1.0 houdt in dat de school vooral eenzijdig informatie zendt aan ouders om hen op die manier betrokken te laten zijn. Ouderbetrokkenheid 2.0 betekent dat ouders reageren op de school zonder dat er werkelijk een dialoog ontstaat, en dit is meestal een reactie op Ouderbetrokkenheid 1.0. De twee uiterste vormen van Ouderbetrokkenheid 2.0 zijn de over-assertieve ouders en de volstrekt passieve ouders. Ouderbetrokkenheid 3.0 gaat over een niet-vrijblijvende en gelijkwaardige samenwerking tussen school en ouders vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid en ieder met zijn eigen rol. De vier basisvormen van Ouderbetrokkenheid 3.0 zijn: een startgesprek met elk kind en zijn ouders aan het begin van het schooljaar (dus ook met kleuters erbij), een communicatieplan op maat in plaats van de vaste vormen die de school bedenkt (denk aan tienminutengesprekken en een informatieavond voor iedereen), een nieuwjaarsreceptie aan het begin van het schooljaar (per groep, met ouders en kinderen) en het creëren van buddy's tussen ouders. Op deze manier raken vrijwel alle ouders meteen gemotiveerd om actief betrokken te zijn bij hun kind, omdat een beroep wordt gedaan op hun relatie, autonomie en competenties (Deci & Ryan, 2000). In dit artikel werken we basisvorm drie en vier van Ouderbetrokkenheid 3.0 – de nieuwjaarsreceptie en de buddy's tussen ouders – verder uit, omdat deze vormen bouwen aan de community tussen ouders.

Nieuwjaarsreceptie

Alle ouders kiezen voor een school waarvan zij denken dat het een goede plek zal zijn voor hun kind. Een veilige plek waar kinderen leren, zich ontwikkelen en kunnen oefenen. Cognitief, maar ook sociaal en om zich te ontwikkelen tot een volwassene. Kinderen groeien echter niet alleen

Ouderbetrokkenheid 1.0, 2.0 en 3.0

- **Ouderbetrokkenheid 1.0:** de school zendt informatie naar de ouders. Hierbij gaat het om eenzijdige communicatie waarbij de school het moment, de vorm en de inhoud van de informatie bepaalt.
- **Ouderbetrokkenheid 2.0:** de school zendt informatie naar de ouders en de ouders kunnen informatie terugzenden. Hierbij hoeft geen sprake te zijn van werkelijk contact: de informatie is een verzameling van tweezijdig zenden, zonder dat er sprake is van samenwerking.
- **Ouderbetrokkenheid 3.0:** de school en de ouders delen en zoeken samen naar nieuwe informatie met een voor beide partijen helder doel: de ontwikkeling van de leerling (De Vries, 2013).

• Wilbert van Woensel

De nieuwjaarsreceptie helpt om een sociale context om de klas te bouwen

op. Dat doen zij samen met andere kinderen en ook samen met volwassenen. Te vaak komen wij als consultant situaties tegen waarin de ouders van de kinderen uit de klas elkaar helemaal niet of nauwelijks kennen. De nieuwjaarsreceptie is daarom een bijeenkomst voor alle ouders en alle kinderen van de klas, waarbij kennismaken met elkaar centraal staat. Dit is nodig om op die manier een sociale context om de klas te bouwen.

De moeder van Daphne was blij dat ze de moeder van Bas-Jan een keer sprak tijdens de nieuwjaarsreceptie. Ze kende Bas-Jan alleen van de verhalen van haar dochter. Druk kind, vaak een grote mond tegen de juf en altijd haantje de voorste. Nu ze zijn moeder heeft gesproken, weet ze van de thuissituatie: vader is onlangs vertrokken zonder dat de rest van het gezin weet waar hij is. Logisch dat Bas-Jan lijkt te compenseren door nogal stoer gedrag. Zonder volledige openheid van zaken te geven, kan ze Daphne ondersteunen in het omgaan met Bas-Jan in plaats van met gespitste oren te luisteren naar wat Bas-Jan heeft uitgespookt.

Ouders leggen door de nieuwjaarsreceptie eerder contact met elkaar, zodat ze weten bij wie hun kind speelt. Ouders raken in gesprek over elkaars kinderen en ouders leren elkaar en elkaars kinderen kennen en op die manier ontstaat er een community rondom (jonge) kinderen. Op deze manier wordt een basis gelegd voor de rest van de basisschoolperiode. In een groep 3 gaven ouders aan dat juist de informele ontmoeting met andere

ouders zo geweldig was: 'Dat was het eerste moment dat ik andere ouders van de klas ontmoette en ook kon zien welke ouder bij welk kind hoort', was de reactie van een ouder.

Buddy's

Door het actief creëren van buddy's tussen ouders voelen veel ouders zich competentier om actief betrokken te kunnen zijn bij hun kind en bij de groep van hun kind. Buddy-paren kunnen groeps-overstijgend worden gevormd en zijn eigenlijk maatjes met meer ervaring. Zo kan het buddiesysteem worden ingezet bij ouders die voor het eerst een kind op school hebben, zij kunnen – als zij daar behoefte aan hebben – worden gekoppeld aan ouders die ervaring hebben als ouder op de school. Ook past het buddiesysteem goed bij passend onderwijs, waarbij ouders van bijvoorbeeld een kind met vermoedens van autisme behoefte hebben aan de ervaringen van een andere ouder die hier meer ervaring mee heeft. En ten slotte zijn buddy's een goede oplossing wanneer er sprake is van een ouder die de Nederlandse taal nog niet beheerst, gun deze ouder een buddy in de vorm van een ouder die beide talen machtig is.

In de praktijk

De volgende stap is om deze gezamenlijke verantwoordelijkheid verder uit te bouwen. We weten dat gezamenlijk de verantwoordelijkheid nemen voor een groep effectief kan zijn om sociale processen binnen een groep te beïnvloeden. Denk bijvoorbeeld aan het thema pesten. Maar al te vaak worden interventies ingezet die pesten moeten

>>

• Tom van Limpt

Kinderen leren van voorbeeldgedrag van ouders en spelen zo beter samen

voorkomen. Als het pesten toch plaatsvindt, focust de interventie zich op het pestende kind, het gepeste kind en de ouders. Of interventies worden ingezet om binnen de groep pesten te voorkomen. In dat geval worden er bijvoorbeeld lessen gegeven aan de kinderen in de groep. Effectiever is om de ouders hierbij te betrekken (zie het kader 'Verantwoordelijkheid bij pesten' hieronder).

Tom heeft forse gedragsproblemen en daarom hebben weinig klasgenootjes, en ouders, begrip voor hem. Een van de ouders heeft geprobeerd een handtekeningactie op te zetten, omdat zij op dat moment vond dat Tom niet langer op deze school thuishoort. De leerkracht van Tom heeft bij zijn ouders aangekaart dat het begrip voor Tom afneemt en gevraagd of zij de ouders van de andere leerlingen in groep 2 tijdens een bijeenkomst willen vertellen welke problemen Tom ondervindt. Dit komt Tom en de andere kinderen ten goede, omdat de andere ouders hun kinderen voortaan kunnen helpen goed met Tom om te gaan. De ouders van

Tom aarzelden eerst, maar zagen na verloop van tijd wel heil in dit idee, omdat ze merkten dat Tom steeds meer geïsoleerd raakte in de klas. De ouders van groep 2 zijn mondeling door de leerkracht uitgenodigd en hebben een uitnodiging op papier ontvangen. De leerkracht en de ouders van Tom hebben de bijeenkomst samen voorbereid en deze investering heeft zijn vruchten afgeworpen. Andere ouders hebben de worstelingen gezien van de ouders van Tom in hun opvoeding en het verdriet over de groeiende eenzaamheid van Tom. Een van de effecten na deze bijeenkomst is dat Tom regelmatig mag spelen bij een klasgenoot en dat hij rustiger is geworden in de groep. Tom is zichtbaar onderdeel van de community geworden.

Afspraken maken

Maak afspraken met ouders hoe men met elkaar om blijft gaan op het moment dat er zaken in de groep niet goed verlopen. Denk met ouders na over zaken die het groepsproces beïnvloeden, zoals het uitnodigen van kinderen voor kinderefeestjes. Zullen we er met elkaar voor zorgen dat alle kinderen worden uitgenodigd? Zullen we afspreken dat op het moment dat er in de klas wordt gepest er sprake is van een gezamenlijk probleem en dat we dus zullen zoeken naar een gezamenlijke oplossing? Zullen we zorgzaam toezicht houden op het functioneren van deze groep? En zullen we de gezamenlijke autoriteit van alle ouders inzetten om sociale interactiepatronen in de groep te beïnvloeden? Kortom, gebruik de ouders als community rond de groep. Spreek ouders als individuen aan (als het enkel gaat om het kind), maar spreek ouders vooral als groep aan. En begin daarmee zo vroeg mogelijk. Deze handreikingen zijn in de klas toe te passen om Ouderbetrokkenheid 3.0 vorm te geven:

1. Begin zo vroeg mogelijk in het schooljaar met het stimuleren van gezamenlijke verantwoordelijkheid van alle ouders voor de groep;
2. Stem met de groep ouders af op welke manier men wil samenwerken om deze verantwoordelijkheid te nemen;
3. Maak met de groep ouders concrete afspraken over sociale zaken, zoals het uitdelen van uitnodigingen voor kinderefeestjes, het omgaan met sociale processen als pesten (zie het kader 'Verantwoordelijkheid bij pesten'), het onderling contact houden over samen spelen, enzovoort.

Verantwoordelijkheid bij pesten

Veel scholen hanteren anti-pestprotocollen. Vaak richten deze protocollen zich slechts op de ouders van het pestende kind of het gepeste kind. De rest van de ouders hoort wellicht van anderen dat er iets aan de hand is, maar officieel weten zij niets. Dit terwijl pesten een interactieprobleem is dat tussen kinderen, en vaak ook tussen ouders, speelt. Spreek daarom ouders aan op hun gezamenlijke verantwoordelijkheid en gebruik dit krachtige middel om sociale zaken van te voren te bespreken.

Literatuur

- Vries, P. de. (2010). *Handboek Ouders in de school*. Amersfoort: CPS.
- Vries, P. de. (2013). *Ouderbetrokkenheid 3.0: van informeren naar samenwerken*. Amersfoort: CPS.
- Vries, P. de. (2015). *Zet ouders in hun kracht. 8 Aanraders*. Dordrecht: InStondo.